

Soli pa solim:

Kā uzņēmumam sagatavoties Valsts darba inspekcijas vizītei

1. Vizīte tuvojas

Esi gatavs Valsts darba inspekcijas (VDI) vizītei un sakārto darba vidi pats, jo VDI savas vizītes var arī nepieteikt. Tāpat kā policijas patruļas kontrolē, piemēram, ceļu satiksmes noteikumu ievērošanu uz ielām, autoceļiem, tāpat VDI kontrolē darba aizsardzības un darba tiesību normu ievērošanai darbavietās. Inspektora uzdevums ir uzraudzīt, lai uzņēmumā netiktu pārkāptas darba tiesību normas, kā arī normas, kas garantē darbinieku veselību un drošību.

2. Labdien, mans vārds ir...

Kad inspektors ieradīsies Tavā uzņēmumā, viņš ar sevi iepazīstinās un uzrādīs inspektora apliecību. Inspektors noteikti vēlēšies runāt ar kādu vadības pārstāvi, darba aizsardzības speciālistu un darbinieku uzticības personu, ja tāda ir ievēlēta. Uzņēmuma pārbaudē var tikt iesaistīti arī citi cilvēki, piemēram, darbinieki, kuri ir atbildīgi par darba līgumu glabāšanu u.c. Ja inspektors viņus nevarēs satikt pārbaudes brīdī, tad inspektoram ir tiesības gan turpināt pārbaudi, gan arī pārcelt vizīti uz citu laiku.

3. Emocionālā inteligence

levelc dziļi elpu un smaidi! Tas ir tikai normāli justies nedaudz satrauktam, kad ierodas kāds, kurš grib pārbaudīt Tavu uzņēmumu. Ja Tu dari visu, lai Tavu darbinieku un apmeklētāju drošība un veselība netiktu apdraudēta, Tev nav par ko satraukties. Tāpat kā visos citos darba jautājumos, esi profesionāls, atsaucīgs un pieklājīgs. Uz brīdi iedomājies sevi inspektora lomā, vai Tev patīku komunicēt ar agresīviem, nervoziem vai nepieklājīgiem cilvēkiem? Atvieglo inspektora darbu - esi atsaucīgs un pārbaude noritēs abām pusēm pozitīvākā gaisotnē.

4. Kā izskatās darba vieta manā uzņēmumā?

Inspektors noteikti vēlēšies veikt darbavietu apskati - uzmanība var tikt pievērsta, piemēram, darbavietu iekārtojuma, individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, iekšējās satiksmes organizācijai, tīrībai un kārtībai darbavietās, ķīmisko vielu izmantošanai un

uzglabāšanai, tāpat inspektors var izvērtēt, vai ir novērsti pakļupšanas un paslīdēšanas riski. Atsevišķās pārbaudēs inspektori var koncentrēties uz kādu konkrētu darba vides risku un mēģināt noskaidrot, piemēram, kā tiek uzlabota darbavietas ergonomika.

5. Cik ilgi notiek vizīte?

Atkarībā no tā, cik liels ir uzņēmums, vai inspektoram nepieciešamie dokumenti atrodas vai neatrodas uzņēmumā, VDI vizīte var ilgt no stundas līdz veselai dienai (vizīte aizņems ilgāku laiku, ja uzņēmums ir liels vai uzņēmumā noticis smags vai letāls nelaimes gadījums). Vēlāk uzņēmuma lietu inspektors izskatīs VDI birojā, un, ja būs nepieciešami dokumenti vai papildu informācija, inspektors pieprasīs tos iesniegt.

6. Kādi dokumenti tiks pārbaudīti?

Kopā ar uzņēmuma vadību un darba aizsardzības speciālistu inspektors pārbaudīs, vai visi uzņēmuma dokumenti atbilst normatīvo aktu prasībām – inspektors skatīsies darba vides risku novērtējumu, darba aizsardzības instrukcijas un instruktāžu reģistrācijas žurnālus, obligātās veselības pārbaudes kartes, darba līgumus, darba laika uzskaites dokumentus, algu izmaksu apliecinājumus un citus dokumentus, kas ir saistīti ar darba tiesību vai darba aizsardzības prasību ievērošanu uzņēmumā. Dokumentiem ir jābūt viegli pieejamiem, kā arī uzņēmuma pārstāvjiem jābūt gataviem tos uzrādīt.

7. Var tikt aptaujāts jebkurš darbinieks

Lai pārliecinātos, ka uzņēmumā ir droša un veselībai nekaitīga darba vide, inspektors kopā ar uzņēmuma darba aizsardzības speciālistu veiks uzņēmuma apskati. Jāņem vērā, ka vizīti inspektors var veikt arī bez darba aizsardzības speciālista un uzņēmuma vadības klātbūtnes. Inspektors, iespējams, aprunāsies arī ar citiem darbiniekiem. Inspektoram ir tiesības pārliecināties par aptaujātās personas identitāti un uzdot jautājumus, lai, piemēram, pārliecinātos par darbinieku praktiskajām zināšanām un informētību dažādos darba aizsardzības jautājumos. Inspektors var pārbaudīt arī darba aprīkojumu, uzņemt fotogrāfijas.

8. Vai inspektors drīkst fotografēt un uzņemt video?

Pārbaudes laikā inspektoram ir tiesības uzņemt foto un video materiālus, kā arī veikt nepieciešamos mērījumus, piemēram, lai noskaidrotu darba vietas mikroklimatu, apgaismojumu, troksni u.c. Fotogrāfijas nepieciešamas, lai fiksētu faktisko situāciju

uzņēmumā, savukārt, mērījumi nepieciešami, lai noskaidrotu, vai darba vietas apstākļi ir atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

9. Vai mani darbinieki ir neapmierināti?

Dažos uzņēmumos darbiniekiem nav citas izvēles – viņiem ir jāvērtē VDI, lai aizstāvētu savas tiesības. Darbinieku sūdzības darba devējs nereti ignorē un sliktākajā gadījumā pat piedraud ar atlaišanu no darba. Šajos gadījumos darbiniekiem noteikti jāvērtē VDI. Kad tiek saņemts iesniegums, to izvērtē un VDI attiecīgi rīkojas - inspektors visdrīzāk dosies pārbaudīt konkrēto uzņēmumu. Pārbaudes laikā inspektors pārliecināsies par faktisko situāciju uzņēmumā un vērtēs iesniegumā minētos apstākļus.

10. Labais un sliktais

Inspektors var norādīt uz kādu pozitīvu aspektu, kā arī aizrādīt par iespējamām nepilnībām. Ja tiek konstatēti darbinieku veselību un dzīvību apdraudoši apstākļi, inspektors var pat izdot lēmumu par darbības apturēšanu. Tādējādi tiek apturēti darbi konkrētā darba vietā vai objektā līdz konkrētais pārkāpums, kas apdraud nodarbināto drošību un dzīvību, tiek novērsts. Tikai pēc tam, kad inspektors ir izdevis atļauju par darbu atsākšanu, darbus var atsākt. Inspektors var izdot arī brīdinājumu par darbības apturēšanu. Ja pārkāpumi ir būtiski, inspektors var izdot rīkojumu, kas paredz pārkāpumu novērst jau konkrētā termiņā. Tāpat būtisku pārkāpumu konstatēšanas gadījumā inspektors var piemērot administratīvo sodu. Ja uzņēmums nepiekrīt inspektora pieņemtajiem un izdotajiem lēmumiem un/vai rīkojumiem, tad tos ir iespējams pārsūdzēt VDI direktoram. Lēmumu iespējams pārsūdzēt 10 darba dienu laikā no pilna lēmuma paziņošanas, savukārt rīkojumu - viena mēneša laikā. Visērtāk to izdarīt ar e-pakalpojumu, neizejot no mājas vai biroja. Visi VDI e-pakalpojumi pieejami mājaslapā www.vdi.gov.lv, sadaļā „Internetapakalpošanas centrs”.

11. Laimīgas beigas

Tad, kad darba devējs ir novērsis veselības, drošības vai darba tiesību pārkāpumus, tas paziņo VDI par pārkāpuma novēršanu, un uzņēmums turpina savu darbību jau labāk sakārtotā darba vidē. Par pārkāpumu novēršanu visērtāk ir paziņot ar e-pakalpojumu, tādējādi ietaupot gan laiku, gan resursus.

12. Vai tiešām laimīgas?

Ja uzņēmumā konstatēti nozīmīgi pārkāpumi, inspektors, iespējams, šo uzņēmumu apmeklēs atkārtoti, lai pārliecinātos, ka inspektora dotie norādījumi tiek ievēroti un darba apstākļi ir uzlabojušies, kā arī ir ievēroti visi priekšnoteikumi, lai uzņēmums pasargātu darbiniekus no traumām, arodslimībām, kā arī nodrošinātu darbiniekiem darba tiesisko aizsardzību.

13. Kāpēc inspektors ierodas?

Inspektora vizītes mērķis primāri ir novērst pārkāpumus, nevis sodīt. Darbavietu apsekošana palīdz pārliecināties par to, ka tās atbilst darba aizsardzības un darba tiesību prasībām. Darba aizsardzības sistēma paredz katra uzņēmumā strādājošā darbinieka, sākot no valdes priekšsēdētāja līdz jebkuram darbiniekam, atbildību par veselību un drošību darbavietā. Ir labi zināms, ka traumas un letāli nelaimes gadījumi darbavietā parasti tiek saistīti ar dažiem cēloņiem. Lai arī tie var būt atšķirīgi dažādās nozarēs, VDI organizētās pārbaudes aicina uzņēmumus pievērst lielāku uzmanību darba aizsardzības prasībām, kā arī ievērot darba tiesību normas. VDI seko līdzi katrai nozarei ar mērķi samazināt notikušo nelaimes gadījumu skaitu un uzlabot darba tiesisko normu ievērošanu.

14. Kā tiek izvēlētas darbavietas, kuras pārbaudīt?

Par pamatu vizītei var būt preventīva pārbaude, tematiskā pārbaude, noticis nelaimes gadījums, darba vietas higiēniskā raksturojuma sagatavošana, rīkojuma izpildes pārbaude, pārbaude saistībā ar neregistrētās nodarbinātības samazināšanu, reaģēšana uz operatīviem ziņojumiem u.c. Jāņem vērā, ka inspektora ierašanās pamatā var būt dažādi iemesli un apstākļi, tāpēc var atšķirties pārbaudes norise un pieprasīto dokumentu, informācijas klāsts. Droša zīme, ka uzņēmumā noteikti tiks veikta pārbaude ir pagātnes kļūdas, ko uzņēmums ir pieļāvis darba drošības vai darba tiesību jomā. Tāpēc, ja inspektors Tavā uzņēmumā ir konstatējis kādu pārkāpumu, tas pēc iespējams ātrāk un efektīvāk ir jānovērš.

15. Vai pārkāpuma gadījumā vienmēr tiks piemērots sods?

Tādos gadījumos, ja pārbaudes laikā uzņēmumā inspektors konstatē nepilnības vai maznozīmīgus pārkāpumus, kas nerada tiešu apdraudējumu darbinieku veselībai un dzīvībai, kā arī būtiski nepasliktina darbinieku tiesisko aizsardzību, inspektors sodu vai rīkojumu var nepiemērot. Minētajās situācijās inspektors norādīs uz nepilnībām un dos padomus to novēršanai. Administratīvais sods parasti ir neizbēgams, ja uzņēmumā tiek

konstatēta neregistrētā nodarbinātība vai būtiski darba tiesību vai darba aizsardzības pārkāpumi. Šajos gadījumos inspektoram nav citas izvēles kā ievērot likumu.

Ja Tev ir radušies kādi jautājumi vai ierosinājumi, sazinies ar Valsts darba inspekciju pa tālr. 67186522, vai rakstot uz e-pastu: vdi@vdi.gov.lv.

Ņem vērā, ka augstāk minētajam ir tikai informatīvs raksturs!